

Studijní okruhy k SZZ z předškolní a speciální pedagogiky pro studenty oboru Učitelství pro MŠ:

1. Pedagogika jako věda o výchově a vzdělávání. Charakteristika pedagogiky jako samostatné vědecké disciplíny, vztah pedagogiky k ostatním vědám, struktura pedagogiky. Systémové pojetí výchovy – postižení vztahů mezi cíli výchovy, podmínkami, prostředky a výsledky výchovy, vztah objektu a subjektu ve výchově, pedagogické směry determinující vnější a vnitřní podmínky výchovy. Předmět předškolní pedagogiky a úkoly, které plní předškolní pedagogika.

2. Vývoj myšlení o předškolní výchově. Péče o děti předškolního věku a jejich výchova v historických etapách vývoje lidstva, významné osobnosti předškolní výchovy – např. J. A. Komenský, J. Locke, J. J. Rousseau, J. H. Pestalozzi, F. Fröbel. Pedagogické principy (zásady) a jejich aplikace v mateřské škole.

3. Vývoj předškolní výchovy u nás a ve světě od 30. let 19. století do současnosti. Hlavní představitelé a jejich myšlenky: J. V. Svoboda, I. Jarníková, A. Süssová. Významní představitelé reformní pedagogiky a jejich názory – M. Montessori, R. Steiner, J. Dewey aj. Vliv světových trendů na českou předškolní výchovu a její směřování ve 2. polovině 20. století. Projekty v mateřské škole, fáze plánování projektů a příklady využívání projektů v práci učitelky MŠ.

4. Speciální pedagogika jako aplikovaná pedagogická disciplína. Předmět, obsah a cíle speciální pedagogiky. Členění speciální pedagogiky, charakteristika jednotlivých subdisciplín. Kategorie dětí, které jsou považovány za znevýhodněné, děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Současné trendy speciální pedagogiky (integrativní / inkluzivní pedagogika).

5. Podmínky integrace postiženého dítěte do běžného typu mateřské školy. Podpůrná opatření. Plán pedagogické podpory (PLPP), Individuální vzdělávací plán (IVP), asistent pedagoga, další druhy podpůrných opatření. Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí mimořádně nadaných. Školská poradenská zařízení (Pedagogicko-psychologická poradna, Speciálně pedagogické centrum).

6. Dítě předškolního věku v rodině. Přejít dítěte z rodiny do MŠ, připravenost dítěte na vstup do MŠ, spolupráce rodiny a MŠ, spolupráce MŠ a ZŠ. Adaptační programy v mateřské škole, faktory ovlivňující průběh adaptačního procesu. Příklady spolupráce MŠ s rodinou a MŠ se základní školou. Jaké kompetence by mělo mít dítě při vstupu do mateřské školy?

7. Mateřská škola – instituce pro řízené vzdělávání. Význam mateřské školy pro rozvoj dítěte, cíle a úkoly mateřské školy, organizace života dětí v mateřské škole, spontánní a řízené činnosti. Znaky osobnostně orientované předškolní výchovy. Typy mateřských škol a současná legislativa týkající se zřizování, řízení a organizace mateřské školy.

8. Pedagogická komunikace jako prostředek interakce mezi učitelkou a dítětem, učitelkou a rodičem. Typy pedagogické komunikace. Význam zpětné vazby v pedagogické komunikaci. Faktory ovlivňující komunikaci učitelky s dítětem. Respektující přístup v komunikaci. Efektivní a neefektivní přístupy v komunikaci. Rozvíjení komunikačních schopností a dovedností u dětí předškolního věku, příklady řečové výchovy v MŠ.

9. Hra a její význam v předškolním vzdělávání. Terminologické vymezení pojmu hra, znaky a vlastnosti hry. Hra a její specifika v batolecím a předškolním období. Hra v pojetí současného předškolního vzdělávání. Hra jako prostředek individualizace v předškolním vzdělávání. Hra v pedagogické diagnostice. Volná a řízená hra. Hračka v životě dítěte.

10. Výchovně vzdělávací cíle v kurikulu předškolního vzdělávání. Hierarchie základních pojmů: klíčové kompetence, rámcové cíle, specifické cíle, očekávané výstupy v předškolním vzdělávání a jejich vlastnosti. Uplatnění Bloomovy taxonomie vzdělávacích cílů a jejich funkčnost pro práci učitelky MŠ. Hodnocení pokroků dětí v souvislosti s plánovanými cíli a výstupy.

11. Kurikulum předškolní výchovy a jeho proměny v zrcadle času. Vývoj obsahu předškolní výchovy, současné pojetí dítěte, Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Klíčové oblasti předškolní

výchovy a vzdělávání. Tvorba školního vzdělávacího programu a jeho obsah. Realizační a výsledková rovina školního kurikula.

12. Organizační formy práce v mateřské škole. Organizace dopoledních a odpoledních činností, třídění organizačních forem podle různých hledisek. Frontální, skupinová, kooperativní a individuální forma práce, jejich specifika. Vyváženost řízených a spontánních činností. Význam rituálů v předškolní výchově.

13. Metody a prostředky rozvíjení poznávacích činností dětí. Přehled a charakteristika metod rozvíjení poznávání, jejich charakteristika. Využití didaktických prostředků při poznávacích činnostech. Prožitkové a činnostní učení v praxi předškolního vzdělávání. Vycházka a pobyt na zahradě z hlediska rozvíjení poznávacích činností a z hlediska výchovného využití.

14. Pedagogická diagnostika v práci předškolního pedagoga. Podstata a cíl pedagogické diagnostiky v předškolním věku. Oblasti diagnostiky dítěte a popis konkrétních diagnostických metod vhodných pro předškolní věk. Tvorba individuálního vzdělávacího plánu. Význam hodnocení pro rozvoj dítěte. Portfolio dítěte a práce s ním.

15. Osobnost učitele mateřské školy. Profesionální kvalifikace a osobnostní kvality učitele mateřské školy, klíčové kompetence a rámec profesních kvalit učitele. Povinnosti učitele mateřské školy. Plánování a projektování pedagogické činnosti učitele. Sebereflexe a její význam pro zkvalitňování práce učitele. Další vzdělávání pedagogických pracovníků.

16. Moderní koncepce předškolního vzdělávání. Vzdělávací programy v mateřské škole a jejich charakteristika: Lesní mateřská škola, program Začít spolu, program Zdravá mateřská škola. Možnosti uplatnění pedagogických inovací v běžné mateřské škole, konkrétní příklady z praxe.

17. Aktuální problémy v předškolním vzdělávání. Výchova dětí v dětských skupinách a v přípravných třídách, obsahové zaměření. Vzdělávání netříletých dětí v mateřské škole. Podmínky vzdělávání těchto dětí. Povinné předškolní vzdělávání před nástupem do základní školy. Legislativní podpora pro vzdělávání dvouletých dětí.

18. Podpora a rozvoj čtenářských dovedností v předškolním věku. Rozvoj motoriky a grafomotoriky u dítěte předškolního věku. Aplikace konkrétních postupů pro nácvik dovedností potřebných k psaní a čtení. Příběh a jeho role v předškolním vzdělávání. Práce s příběhem. Základní techniky a metody pro práci s příběhem. Dětská literatura vhodná pro předškolní věk.

19. Logopedická prevence v předškolním věku. Podmínky správného vývoje řeči u dítěte předškolního věku. Orientační logopedická vyšetření – orientační vyšetření zraku, sluchu, motoriky, výslovnosti. Úloha učitelky MŠ v rozvoji řečových schopností a komunikačních dovedností dětí předškolního věku, postup při správně prováděné řečové výchově (dechová a fonační cvičení, artikulační cvičení, rozvoj fonemického sluchu, zrakového a sluchového vnímání).

20. Poruchy komunikačních schopností u dětí předškolního věku. Charakteristika jednotlivých poruch - etiologie a symptomatologie vývojové nemluvnosti, poruchy plynulosti řeči, poruchy zvuku řeči, poruchy artikulace řeči a neurotické poruchy řeči. Pomůcky a přístroje používané při logopedické intervenci.

21. Poruchy pozornosti a hyperaktivita u dětí předškolního věku. Etiologie a symptomy ADHD - charakteristika dětí s poruchou ADHD. Diagnostická kritéria ADHD, možnosti intervence. Zaměření činnosti v MŠ při výchově dítěte s ADHD – zásady a postupy při práci s dítětem s ADHA v předškolním věku.

22. Elementární učení o přírodě a společnosti. Poznávání přírody a společnosti v RVP PV. Cíle a pojetí environmentální výchovy v mateřské škole. Metody a formy, které vedou k jejich naplňování. Konkrétní příklady zprostředkování kontaktu dětí s živou i s neživou přírodou s ohledem na didaktická specifika. Školní zahrada jako místo pro poznávání přírody.

23. Evaluace a autoevaluace v mateřské škole. Zjišťování kvality, monitorování a hodnocení vzdělávání. Předmět autoevaluace, její cíle a kritéria. Metody a nástroje autoevaluace. Plán a proces evaluace mateřské školy. Hospitace v podmínkách mateřské školy. Inovace školního vzdělávacího programu.

Studijní okruhy k SZZ z psychologie pro studenty oboru Učitelství pro MŠ:

1. Psychologie jako věda (vznik, předmět studia, klasifikace psychologických disciplín - teoretické a aplikované o psychologie), hlavní psychologické přístupy, směry (psychoanalytický přístup, behavioristický a kognitivní přístup, fenomenologický a humanistický přístup) a jejich představitelé
2. Determinace lidské psychiky (nativistické teorie, environmentalismus, interakcionismus, individualistické teorie – východiska a charakteristiky)
3. Vědomí (charakteristika, druhy, stavy vědomí), poruchy vědomí, poruchy spánku u dětí předškolního věku
4. Vnímání, představivost a fantazie (charakteristika, druhy, zákony, výsledky procesů – počitek, vjem, představa), poruchy vnímání
5. Pozornost a paměť (charakteristika, vlastnosti, fáze, členění), poruchy pozornosti a paměti
6. Myšlení a řeč (charakteristika, druhy, kognitivní vývoj - např. Piaget, Vygotskij), tvořivost (charakteristika, možnosti rozvoje), poruchy myšlení, mutismus
7. Výkonové vlastnosti (vlohy, schopnosti, klasifikace schopností – Guilford, dovednosti).
8. Inteligence (charakteristika, druhy, přístupy – psychometrický - Binet, Raven, faktorový – Spearman, Thurstone, Guilford, biologický - Eysenck, environmentální – Gardner, komplexní - Sternberg).
9. Temperament (charakteristika, přístupy v pojetí temperamentu, tradiční a současné temperamentové typologie – Hippokrates, Pavlov, Kretschmer, Eysenck, Cloninger). Emoce (charakteristika, klasifikace, fyziologické projevy).
10. Charakter, postoje a postoje složky (vymezení charakteru, teorie a modely charakteru – Rubinštejn, Cloninger, hodnoty – vymezení, druhy; morální vývoj – Kohlberg, Piaget).
11. Motivace (charakteristika, motivy a jejich členění, mechanismus motivace, teorie – Freud, Murray, Maslow, Hull). Vůle, volní vlastnosti (fáze volního procesu - rozhodování, odolnost, rozhodnutí – Stern, Lewin).
12. Vývojové periodizace kognitivního, řečového, citového, psychosociálního a morálního vývoje (Piaget a Inhelderová; Erikson; Freud; Kohlberg; Mitchell; Flavell)
13. Základní psychické potřeby ve vztahu k sociálnímu vývoji dítěte; deprivace, subdeprivace (Langmeier a Matějček)
14. Školní zralost ve vztahu k tělesnému vývoji a věku (Kotulán; Jirásek a Tichá; Hrabal st.) Školní nezralost jako vývojový deficit a možnosti kompenzace (Jirásek a Tichá; Mertin; Klégrová)
15. Učení a jeho pojetí v pedagogické psychologii – definice učení, obecné zákony učení a typy učení (pojetí Kuliče, tradiční pojetí učení, senzomotorické učení, učení poznatkům, učení metodám řešení problémů, sociální učení).
16. Socializace - mechanismy socializace, činitelé socializace (Helus, 2001), fáze socializace- Erikson, mimosocializační vlivy. Teorie skupinové socializace dle Harrisové a teorie sociálního učení dle Millera & Dollarda, dle Rottera, dle Searse a dle Bandury
17. Agrese – charakteristika, formy, druhy, příčiny, teorie agrese (Bandura, Fromm, Čermák), agresivita.
18. Komunikace (druhy, komunikační bariéry, transakční analýza - Berne)
19. Náročné životní situace - frustrace, deprivace, krize, konflikt, stres (charakteristika, reakce a styly zvládání NŽS).
20. Sociální percepce - interpersonální vnímání, sociální schémata, utváření dojmů, atribuční procesy, atribuční chyby.

21. Sociální skupina- charakteristika, typy, dynamika, vývoj vztahů, struktura a kompozice skupiny dle Levine & Morelanda, role, normy, sankce, cíle, hodnoty, koheze, Tuckmanova koncepce vývoje skupiny.
22. Rodina - funkce, vývoj rodiny (tranzitorní a netranzitorní krize), rodinná socializace, resilience rodiny, dysfunkční rodiny.